

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 217
תמוז תשע"ט

לבקש עזרה בעירוב, מפני שהרב הבחין שיש דברים שצריכים שאלת רב.

הבדוק צירף עימו עוד מספר אברכים מלומדי השיעורים, וכן הצטרף אליהם אורח מחו"ל, שהכיר את מוקד העירוב מהעלונים השבועיים, וכעת שהגיע מצרפת לארץ ישראל למה ימים, ביקש להשתתף ולראות את הדברים מקרוב. ניגשנו יחד אל שער הישוב, וראינו את חוטי העירוב קשורים, וביחד התחלנו לחזור על הדינים, ולבחון מה כשרותו של העירוב.

בעמוד הראשון הסמוך לכניסה, היו שני חוטים של עירוב, אחד לכיוון הכביש, והוא היה מעל ראש העמוד. והחוט השני שעבר לאורך המדרכה, היה נמוך מטר מראש העמוד, וכרוך מסביב לעמוד. כפי הנראה הסיבה היא שהבודק הבין שרק על הכביש צריך חוט גבוה בראש העמוד, כדי שהמשאיות לא יקרעו אותו, משא"כ על המדרכה אפשר שהחוט יהיה נמוך מעט. אלא שטענו המשתתפים שלגבי דיני עירוב, החוט צריך תמיד להיות מעליו, ואם העמוד גבוה צריך לקשור אותו בגובה. משא"כ כאשר החוט קשור מן הצד הוא פסול.

חוט מעל הבית שהציתה טמונה בחול

אמנם חלק מהמשתתפים ציינו שיש חבית תחת העמוד, וא"כ היא משמשת לחלי, שאז גם אם החוט מן הצד זה כשר. אבל מיד הם למדו לשים לב, שהחבית התכסתה בחול מסביב, ולא נאמר מעל פני הקרקע גובה י"ח פסחים. ובמצב כזה החבית אינה כשרה לשמש לחלי, דהיינו במקום עמוד. וכיון שהחוט שממשיך לכיוון המדרכה כרוך מן הצד של העמוד ולא מעליו, הרי בלי לחי בגובה הנכון, אינו נחשב צורת הפתח, ואינו כשר.

ענף שנפל על החוט

המשתתפים התפלאו על הדבר, איך האחראי לא שם לב שצריך לקשור את החוט מעל העמוד, ובינתיים המשיכו לבדוק את הפתח הבא. בחוט הבא גילו שיש ענף גדול מהעץ שהתחיל להישר, ונפל על החוט והיטה את החוט הרבה מאוד. בענין זה ידוע הנידון של הפוסקים לגבי חוט המתנדנד ברוח, (הובא במשנ"ב סוס שס"ב) שלדעת המחצית השקל הוא כשר, כי אין לחוט דין מחיצה שצריך שיעמוד ברוח, והדנדנד אינו פוסל ולדעת המשכנות יעקב והחזו"א גם בחוט יש פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח, כאשר בשעת הרוח הנדנד גורם שאמצע החוט יוצא מבין העמודים. אבל במקרה זה שבא ענף ומזיז את החוט, שלא רק בזמן הרוח הוא אז, אלא באופן קבוע הוא סוטה מכנגד העמודים, הוא נפסל לפי דעת המשכנות יעקב והחזו"א. ויתכן שגם לפ"ד המחצית השקל אינו כשר, משום שהמחצה"ש, לא אמר אלא שאין פסול בנדנד, אבל אם החוט באופן קבוע אז לצד, אין להכשירו [ויש עוד צדדים בבאור דברי המחצה"ש].

ענף מהעץ נפל על החוט ומסיטו

יש לצייין שיש דרגת פסול חמורה יותר, שגם זה היה במקרה המדובר כאן, שהענף נפל על החוט, והחזיק אותו במצב שמשנה זוית חדה, ולא רק מתעגל לצד. במצב כזה י"א ששינוי בזוית גורם שאי אפשר להחשיבו כמשקוף אחד ששוקף מעמוד לעמוד, וזה פוסל מעיקר הדין.

הבודק של המוקד שמלווה את הסיו, ציין והדגיש שאחד מהדברים החשובים בפיקוח על עירוב, לבדוק שאין ענפים שנוגעים

בקשת האברכים להצטרף לסיוורים במושבים

לאחר שהתפרסם בגליון הקודם על הסיו הגדול שנערך במושב במרכז הארץ, ובו השתתפו כמה קבוצות אברכים לומדי עירובין, במסגרת השיעורים של מוקד העירוב ברחבי הארץ, החלה שוב התעוררות גדולה מאוד בציבור, לבקש לערוך עבורם סיוורים בעירובים, רבים מבקשים להתלוות לבודקים של מוקד העירוב, וללמוד את צורת העשייה של העירובים בזמנינו.

יש לציין שהצטרפות לסיוורים אינה קלה ופשוטה מכמה סיבות, מדובר בסיוורים רחוקים וארוכים, ללא תחבורה מסודרת, וגם בשטח הישוב הדרך אינה פשוטה, והבודקים מתמסרים בתנאים לא קלים. רוב המבקשים נרתעים כששומעים את הדברים. כמו כן לרוב הישובים אי אפשר להגיע בקבוצה, כי הציבור מתחיל לחשוף, הכלבים נובחים, שאינם מורגלים בכך נבוכים, בפרט כשיש במושב תושבים שאינם שומרי שבת, יותר מסובך לעבור דרך השטחים הפרטיים במושב.

האברכים בלימוד עירובין בסיוור במושב

הסיוור שנעשה עבור האברכים, היה לאחר השקעה רבה בבחירת מקום מתאים, שיהיה בו גם גישה נוחה לעירוב בלי להיכנס לשטחים פרטיים, וגם יהיו בו מגוון רחב של נושאים, סוגים שונים של עמודים, חביות סביב לעמודים, ולחיים בצורות שונות. ברוב המקומות אין דבר כזה, והבדיקות של בודקי העירובים נעשות בצורות שקטות ובתנאי שטח קשים, לכן קשה לצרף קבוצות גדולות לבדיקות המיוחדות ביישובים, ורק מעט אפשר לצרף אליהם בתנאים מסויימים.

מגוון רחב של סיוורים מודרניים לכלל הציבור

אבל לאור הביקוש והצימאון הגדול של הציבור, עושים במוקד העירוב מאמץ גדול לעשות סיוורים מענינים ומגוונים לקראת ימי בין הזמנים, שחלקם יהיו עוד לפני היציאה לבין הזמנים, וחלקם יהיו בימים הראשונים של בין הזמנים, כדי שכל המעוניין יוכל למצוא לו את הסיוור המתאים לו באחד מהזמנים.

בעת סגירת גליון זה עדיין לא השלמנו את ההיערכות לקראת כל הפעילויות, ובעז"ה בגליון הבא נביא פרטים נוספים על מקומות הסיוורים וזמניהם. בכל זאת נציין כאן כמה מתוכם:

הסיוורים ייערכו בקבוצות מסודרות, עם ליווי מודרך והסבר מפורט על ההלכות וההידורים בכל דבר.

1. סיוור נתניה, שכונת צאנז. הגעה בתחבורה ציבורית משך הסיוור כשעה. דמי השתתפות 20 ש"ח.

2. סיוור במושב באזור יסודות. סיוור למתקדמים, כולל בדיקת תל המתלקט, ובדיקת חצרות ופתרונות לעשיית עירוב במתחם. הגעה ברכבים פרטיים או בהסעה מאורגנת, משך הסיוור כשעתיים וחצי. דמי השתתפות 50 ש"ח (לפני ביה"ז).

3. סיוור בית חלקיה. לבחורים ואברכים. כולל סדר לימוד של ההלכות עם שיעור ומצגת. סיוור בשטח במשך כשעה, ואח"כ בדיקת אחת החצרות והגדרה לבניית עירוב לחצר למעשה. משך התכנית כארבע שעות. הגעה בתחבורה ציבורית, דמי השתתפות מסובסדים 30 ש"ח כולל כיבוד קל (יום התכנית בתחילת בין הזמנים).

לכל סיוור יש צורך להירשם מראש, על מנת שנוכל להתארגן בהתאם למספר המשתתפים.

אל תמתין לדגע האחרון, להרשימה בעת חייג: 055-678-3323

בדיקת היישובים יחד עם אברכים

בשבוע האחרון יצא מוקד העירוב לבדיקת שני ישובים בדרום הארץ באזור נתיבות ואופקים, לאחר שרב הישוב פנה אל המוקד

ראשונה סתם ואח"כ י"א, כוונתו לפסוק להלכה כמו הסתם. וכך דעת המשנ"ב בדעת השו"ע (ולא כדברי המג"א).

בזמנינו יש הרבה ישובים שיש להם שער הננעל בלילה, ומי שמגיע אחרי שעה מסוימת, צריך להתקשר למישהו שיפתח לו את השער בעזרת חיוג טלפוני, או להמתין עד שיגיע מישהו מהמושב שיש לו את הקוד הטלפוני לפתיחת השער. שערים אלו מועילים לבטל דין רשות הרבים, ונשאר לתקן עירוב מדרבנן. אבל בערים הגדולות קשה לעשות שערים הננעלים בלילה, כי מבחינה חוקית לא ניתן לסגור את הכביש כלל. אבל יש מקומות שעשו שערים הנסגרים למשך השבת, ברחובות סגורים לתנועה וניתן להעמיד בהם מחסומים, הוסיפו ועשו שערים, כמו למשל בשכונת מטרסדורף ורמות פולין בירושלים, ושכונת חפציבה בבית שמש, ועוד. וזה התכנית המתבקשת לעיר בני ברק, לעשות שערים הננעלים בשבת, בשביל שלא יהיה דין רה"ר גם לשיטות שיש רה"ר בזמן הזה, כדעת השו"ע. אלא שעדיין יש גורמים בתוך העיר שמונעים את הענין משיקולים ואינטרסים שונים למרות שיש בדבר תועלת לכלל הציבור. ולכן היו צריכים לצאת אל הציבור בקריאה כזו רחבה, ואנו מקוים שבקרוב יקבלו כולם את בקשת הרבנים, ויתנו ויסיעו לעשות את השערם כהלכה.

כינוס עירובין ורבני ערים ובודקים

בשבוע זה התקיים בירושלים כינוס ויום עיון לחיזוק העוסקים בעירובין, ובו השתתפו רבני ערים וישובים מרחבי הארץ. הכינוס נערך ע"י הגאון רבי חיים קלמנוביץ שליט"א, שהביא דוגמאות של דינים המצוים בעשיית עירובים, ובניהם הביא את דין השכירות מגוים ומומרים הנמצאים בשטח העירוב. והוסיף שגם בבתי חולים נכון לשכור רשות מהמנהל, כדי שהגוים והמומרים המאושפזים לא יקלקלו את העירוב. מלבד זה יש לדאוג ששטח המתחם של ביה"ח יהיה מוקף במחיצות העירוב. ואמנם בדרך כלל ביה"ח בזמנינו מוקף בגדר, אבל בשערי הכניסה יש בעיה, שהם בודאי יותר מיי אמות, ופתוחים כל הזמן, כדי שיכנסו ויצאו בהם, הרי זה אינו ניתן בעומד מרובה, אלא צריך לעשות צורת הפתח, והביא את עשיית העירוב בביה"ח אסותא באשדוד, שהעמידו עמודי עירוב לפני השער.

בין הרבנים שהשתתפו בכינוס, נטל חלק גם מוקד העירוב, ונשא דברים בגודל הנחיצות להביא רב מומחה לעירובים שיבדוק את העירוב בצורה יסודית פעם אחת בתקופה, משום שמתגלים מקומות רבים שיש בודק אחראי ומסור, והעירוב אינו כשר כלל, מחמת חוסר מודעות לפרטים קטנים, שפוסלים את העירוב. כמו שהזכרנו בדברים הנ"ל, שכבר בפתח היישוב, היו שלשה דברים שפוסלים. וכן הביא דוגמאות משוב נוסף שנבדק בחודש האחרון, והיו בו ארבעה דברים הפוסלים. והראה את הדברים בתמונות מהשטח, עם השיטות שיש בכל דבר ודבר.

הדגמת דיני העירובים בכינוס רבני ערים

דבר מעניין היה במהלך הכינוס, שהדגינו את הערכה של הקמת עירוב זמני של הצבא, שמשמשים בו לעשות עירובים לאלו ששוהים במדבר. והציעו שמזה נלמד גם לדבר המעשי אצלנו באנשים שנוסעים למקומות נופש, וצריכים להעמיד עירוב סביב לחצר. הבודק של מוקד העירוב בחן את הדברים היטב, האם יהיה ניתן ללמוד משם לעשיית עירוב, כיון שהצורה הנעשית שם כמות שהיא אינה ניתנת לביצוע אצלנו מכמה סיבות. בין מסיבות הלכתיות, שהעמודים לא ייעמדו ישר, ובין מסיבות טכניות שצריך לתקוע את העמוד באדמה בעזרת אלמניה (שהוא כלי כבד), ואחרי שבת הוציאים ולהחזירם, ועכ"פ אנו מקוים לנצל משם רעיונות שיתאימו לדרישת הכשרות הנדרשת לציבור משפחות האברכים.

בחוט או קרובים לחוט, כיון שהם מזיזים את החוט, וזה דבר משמעותי מאוד בכשרות העירוב. וכיון שאנו נמצאים בעולם צומח, הדבר הזה דורש מאמץ רב, וגיוזום תדיר במקומות הסמוכים לעצים.

תמיכה באחראים במכשירים המועילים לתיקון העירוב

השבוע נסע הבודק לתכנן עירוב שכונתי נוסף בעיר אשדוד, והאחראי שמשתייך לחסידות גור חקר ודרש על כל הפרטים ההלכתיים שנוגעים לעירוב, ובפרט על דיני עומד מרובה. בעירוב זה נעשית השתדלות מיוחדת לעשות את צורת הפתח באופן שיש עמהם דין עומד מרובה, כדי לבטל דין רה"ר ברחובות הראשיים. מפני שבעיר אשדוד יש כבישים ישרים מצד לצד של העיר, בשונה משאר כבישי השכונות שבשאר הערים.

בתוך כדי התכנון היו כמה מקומות שהיו צריכים לפי התכנית לגזום ענפים מהעצים [לאחר ששיימו את החוט], והבודק ציין את הדברים, ולקח בחשבון היכן יהיה קל לגזום, והיכן יהיה קשה יותר. האחראי המקומי ציין שאין לו כעת דרך לגזום, אם יהיה לו כסף לקנות את המגזמה המיוחדת שיכולה לחתוך ענפים בגובה כזה של חמש מטר, הוא צריך להשתמש בה גם במקומות נוספים בעירוב הפנימי שכבר קיים בשכונה. בסוף הסיבוב פנה הבודק אל רכב העירוב, והוציא משם מגזמה חדשה ומסר לאחראי. האחראי לא רצה לקחת, כי אין לו מנין לשלם אותה. אבל הבודק נתן לו על דעת שאינו צריך לשלם עכשיו, וכשיהיה לו ישלם. האחראי המשיך לסרב, ובסוף הסכים לקחת אותה. לאחר שעה הוא התקשר להודות שהכרחנו אותו לקחת, כי באמת זה דבר נצרך מאוד בכשרות העירוב.

עשיית שערים לעירוב של בני ברק, עבוד מיי?

בשבועות אלו הגיעו לכותרות הנושא של הקמת שערים לעירוב של העיר בני ברק, על מנת שיהיה עירוב כשר גם לדעת השו"ע, שגם בני ספרד יוכלו לסמוך עליו. עשרות רבנים של קהילות הספרדים נפגשו ודנו, והודיעו בקשתם מראש העיר לפעול למענם, לספק את הצורך היחודי של בני ספרד שמהוים חלק יפה מתושבי בני ברק, שיהיה עירוב גם לדעת מרן המחבר בעל השו"ע.

בעקבות הפרסום שנעשה סביב הענין, פנו כמה רבנים לעורך שהדבר אינו נוגע רק לספרדים, אלא גם לאשכנזים, כיון שזו לא רק דעת השו"ע, אלא דעת הרבה ראשונים, והמשנ"ב הביא את דבריהם וכתב שכל בעל נפש יחמיר בה שלא לטלטל בעירובים רגילים שאין בהם שערים, שאינם מועילים לפי שיטה זו.

ונהה אכן טענתם נכונה, וכל כן נבוא כאן לבאר את הנושא ההלכתי העומד מאחורי הדברים.

מה התועלת בעשיית שערים, וכיצד

נפסק להלכה (שו"ע סי' ס"ד ס"ב) שאין מערבין רשות הרבים, אלא אם יעשו דלתות הננעלות בלילה, וביאר המשנ"ב שאם עושים רק צורת הפתח, כפי שנהוג בבני ברק עד היום, וכן ברוב העירובים בזמנינו, אמרין "אתו רבים ומבטלי מחיצתא", כלומר, האנשים הרבים שעוברים ברחוב שהוא רשות הרבים, מבטלים את כח המחיצה הנוצר ע"י צורת הפתח, והעירוב נפסל.

אמנם דין זה נאמר רק במקומות שיש דין רשות הרבים, אבל במבואות שאינם רה"ר, למרות שעוברים בהם אנשים רבים, אינם מבטלים דין מחיצה, [בדבר זה נחלקו הראשונים, וכך קי"ל להלכה]. לכן אם יש ברחוב שערים הננעלים בלילה, שאז הרחוב אינו מסור לרבים בכל שעה, ואינו דומה לדגלי מדבר (משנ"ב לפי שיטת הרשב"א), אין לו דין רשות הרבים והרבים אינם מבטלים את המחיצה הנוצרת ע"י צורת הפתח, וניתן לעשות את העירוב ע"י צוה"פ בלבד.

ולפ"ז הנושא של כשרות העירוב ברחובותינו, באופן שאין שערים הננעלים, יהיה תלוי גם אם יש דין רה"ר לרחובותינו. כי אם אין רה"ר אין דין אתו רבים ומבטלי מחיצתא של צורת הפתח.

דין רה"ר בזמנינו, ומתי סוגרים את השער

ובענין דין רה"ר ברחובותינו, נחלקו הראשונים ובמשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק כ"ג, וסי' שס"ד ס"ק ח) הקשה על המנהג לעשות עירוב, כיון שהרחובות שלנו רחבים ט"ז אמות ואינם מקורים, יש בהם דין רשות הרבים, אם כן איך עושים עירוב בזמנינו ע"י צורת הפתח לבד ללא שערים, וכתב שהעולם מיקל לסמוך על השיטה של רש"י וסיעתו שאין דין רשות הרבים אלא במקום שעוברים בו שישים ריבוי בני אדם, או שמסור לשישים ריבוי, כמו שהיה כאשר עם ישראל היו במדבר. ולפ"ז הרחובות הפנימיים של העיר (מלבד כביש ז'בוטינסקי) שאינם משמשים לשישים ריבוי, אינם רה"ר לשיטה זו. אבל השו"ע הביא דעה זו בשם יש אומרים, והכלל בדבריו שאם הביא דעה

חדש! שיעורי עירובין בקו ישר
ניתן להאזין לשיעורים בעניני ההלכות המעשיות בעירובין
בטל' 073-295-1621

מבצע כתיבת סיפור - כובע במתנה
כל משפחה שתשלח סיפור - תזכה ללא הגרלה, בכובע מצחיה.
תנאי השתתפות: יש לכתוב רק סיפורים נכונים שארעו לאחד מבני אותה משפחה. המבצע לבנים וגם לבנות.
 יש לציין שם וטלפון, מקום לימודים וכיתה.
ניתן לשלוח: במייל - a83320@gmail.com
או בפקס - 0733215719.

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM